

Cent anys de records de Santa Coloma de Queralt

El que recordem de tres generacions

Maria Rosa Boladeras i Calaf

El meu padrí matern va néixer l'any 1892 i la meva padrina l'any 1894. La padrina m'explicava que de molt petita anava a col·legi. En una ocasió van fer una festa (això devia ser cap als anys 1901-1902) i ella va recitar un poema, un fragment del qual deia així:

*De les regions espanyoles
La més rica i estimada
És la de tots coneguda
Per la terra catalana.*

*Dels Pirineus on comença
Allà a la muntanya de França
Fins al Regne de València
Estén sos rius i muntanyes.*

*A Llevant té la marina
Que li dona tanta fama
Pels seus ports des de Roses
A Sant Carles de la Ràpita*

Treball

Als onze anys ja va començar a anar a treballar a la fàbrica i quan passaven els inspectors, els amos feien amagar les noietes que no tenien edat de treballar.

També a principis de segle a vegades feien vaga i si algú anava a treballar li deien "esquirol". Alguns sindicalistes van haver de marxar del poble, entre ells un germà de la meva padrina, en Josep Riba (Pepet Quintana) que el 20 de novembre de 1910 enviava des de Remedios (Cuba) una fotografia on deia que estava molt bé. Més endavant va tornar a Santa Coloma i feia de contramestre a la fàbrica de teixits de "l'Hort del Fèlix" i després a la del senyor Joaquim Lavila Domingo.

En aquells anys a Santa Coloma hi havia diverses fàbriques de teixits que donaven treball a molta gent de la vila: Cal Pelegrí, l'Hort del Fèlix, Cal Camilo, la Fàbrica Nova, Cal Domingo, Cal Queraltó, la del Sr. Joaquim Lavila Domingo, la fàbrica de cintes de cal Pomés,....

La meva padrina m'explicava que a la fàbrica es començava fent canons, rodets, ordir i teixir. Ella ordia. Cap allà als anys vint, guanyava 25 pessetes setmanals, que ja era un bon jornalet . En canvi, les que feien canons i rodets no guanyaven tant.

Així és que quan es van casar, entre ella i el padrí, anaven tirant molt justet (els hereus ho tenien més fàcil, els cabalers havien de començar de zero).

El padrí era un pagès (i cisteller) enamorat de la nostra terra, molt treballador, poeta desconegut del seu temps. Totes les poesies les feia en la nostra llengua. Jo no sé com s'ho feia, però tot li sortia en vers. Al llarg de la seva vida en va fer més de cent, i no exagero. Tenia una memòria prodigiosa. Les recordava totes i deia que no li calia escriure-les perquè ja se les sabia totes de memòria. Poques en tenim d'esrites, en poso una com exemple:

MOVIMENT CONTINU

*El globo terraqui o sigui aquest món
que vint-i-quatre hores està per dar el tomb
i així al cap de l'any ha donat un volt
que és de translació a l'entorn del sol;
i demés estrelles que hi ha al firmament
té cada una d'elles el seu moviment.
Cada qual sa via segueix per l'espai
brillant nit i dia sense parar mai!*

*Moviment continu, podem estar certs
es compon, sens dubte, de tot l'univers.*

*I ja mai cap home ha pogut provar
l'aspecte que fa,
grandària i hechura
i el temps ha que dura
i el que durarà..!
I és que la ignorància
i l'orgull que tenim
ens priva de comprendre
que tots se'n servim.*

*Però la veritat
ben clara es demostra
que Déu, Senyor Nostre,
és qui ho ha criat!*

Festes

En els anys trenta a Santa Coloma també hi havia societats i centres recreatius: el Centre Catòlic d'Obrers, el Centre Republicà, la Societat Recreativa l' Estrella, el Centre Democràtic Catalanista... Tots organitzaven moltes activitats: teatre, balls, per Carnaval sortien a cantar l'estudiantina, per Pasqua les caramelles,...

El dia 19 d'agost de l'any 1934, diumenge de la Festa Major, al Centre Democràtic Catalanista cantava per primera vegada l'Orfeó Santa Coloma. La portada del programa deia així:

CENTRE DEMOCRATIC CATALANISTA
SANTA COLOMA DE QUERALT

CONCERT INAUGURAL
DE
l'Orfeó Santa Coloma

AMB LA COL·LABORACIÓ DE LA COBLA
"Els Nois Rossinyols"

MESTRE DIRECTOR:
JOAN JUST

SUB-DIRECTOR:
ANTONI POMÉS

19 AGOST 1934
A DOS QUARTS DE SIS DE LA TARDA

Reproducció del programa del primer concert de l'Orfeó a Santa Coloma (1934)

El programa del concert va ser el següent:

PRIMERA PART

El cant de la Senyera	Millet
El maridet	Pérez Moya
La gata i el belitre	Pujol
Els tres tambors	Lambert
El caçador i la pastoreta	Botey
Estudiantina	Just
Els remers del Volga	Popular russa
La gent de fora	Canteloube

SEGONA PART

L'emigrant	Vives
Humoresca	Frömmer
Pregària a la Verge del Remei	Millet
Coral de la Passió segons Sant Mateu	J.S. Bach
Avui a les dotze	Pomés
Brindis	Mozart
L'hivern	Lully
La sardana de les Monges	Morera

TERCERA PART

La segada	Just
Els contrabandistes	Pujol
La Balanguera	Vives
Marinada	Pérez-Moya
Els Segadors	Popular

L'endemà es va presentar un gran esdeveniment cultural i artístic. L'Institut Català de Rítmica i Plàstica, de qui n'era fundador i director el mestre Joan Llongueres, es va presentar per primera vegada al nostre públic amb el seu simpàtic estol de cinquanta nois i noies per fer-los fruir de les delícies de llur tasca incomparable.

L'escola

Hi havia els col·legis municipals, la meva mare hi havia anat i recordava les professores: la de pàrvuls, Donya Maria, que estimava molt la canalla; els més grans tenien a Donya Carme, que era una gran professora. Després ja va venir la senyoreta Montserrat Buqueras, una bella persona i una gran mestra. En aquella època ja els ensenyaven a respectar i estimar tothom, no volien que fossin racistes i per això en un festival del

col·legi la noia Montserrat Mas i Talavera va recitar molt bé -i essent molt aplaudida pel públic assistent- la poesia *La negra*, que diu així:

LA NEGRA
(fragment)

*Ningú l'ha vista cara alegroia,
sempre afligida la pobra noia.
Sembla la imatge de la tristor.
Més que la cara ja en té el cor negre,
mai viu alegre
sent l'enyorança de la blancor*

*Ningú entre blanques un jorn l'ha vista
sempre soleta, plorosa i trista;
fuig i s'amaga, res li diu res.
Com duu l'estigma d'una altra raça
per tot on passa sent com li diuen:
"Que negra que és!"*

*Només un dia va ser dítxosa...
"Encara que negra, també ets formosa"
va dir-li un jove gentil i franc.
La pena en joia li convertia
la nit en dia
i omplí un cor negre l'amor d'un blanc.*

Un parell d'anys abans d'acabar, la meua mare va anar al col·legi de les germanes Carmelites Vedrunes. Recorda la germana Josefina, que tenia per ajudant la professora Lourdes Vallbona. Per la seva classe va passar mig Santa Coloma.

La guerra

Després va venir la guerra civil l'any 1936. Al començament estava tot revoltat, però a poc a poc es va anar suavitzant. Va venir el temps en què escassejaven molt els queviures i el temps de l'"estraperlo". Per exemple: un rellotge de paret de cal Miquelet rellotger va ser canviat per un pernil. Moltes coses es podien trobar a canvi de diversos queviures. Fins i tot venia gent de Barcelona a comprar tocino. Compraven botifarres i algunes senyores se les penjaven al voltant de la cintura amb un cordill i a sobre es posaven un vestit molt ample de "pre-mamà". Algunes deien: "A veure qui serà el *guapo* que em posi la mà a sobre". Així i d'altres maneres s'anaven proveint de coses per menjar.

També durant la guerra civil van canviar el nom de Santa Coloma de Queralt pel de Segarra de Gaià. En aquells dies, l'Ajuntament va tenir la idea de posar un sembrador despullat al mig de la plaça Major. A mi ningú d'aquella època m'ha dit mai que haguessin vist ni sentit a dir que a cap pagès normal i corrent se li hagués acudit sortir a sembrar sense ni una petita peça de roba, o sigui sols amb la bossa del gra, com diuen les estrofes del següent poema.

Al carrer Major, on ara hi ha el banc Santander Central Hispano, hi havia uns soldats del Cos d'Intendència que feien un periòdic mural. Un bon dia hi va aparèixer aquest poema, i ja tens el jovent d'aquell temps a copiar-lo. Diu així:

EL CONTE D'UN DIA DE CALOR

*La ciència del bé o del mal
història del naturalista
un sembrador desnudista
o una estàtua amb davantal.*

*Quan llegiu aquestes ratlles
ja podeu considerar
que això sols passar podia
a Segarra de Gaià.*

*Al mig d'una plaça pública
hi van posar un sembrador
i es veu que al inaugurar-la
feia un excés de calor.*

*És clar que jo això no ho sé
però sí que he calculat
que havia de fer calor
al posar-lo despullat.*

*Aclariré que la idea
no va ser pas de la gent
sinó dels qui governaven
a ca l'Ajuntament.*

*Penso que la idea aquesta
no va a la gent satisfer,
mes com que som pacifistes
ningú va gosar a dir res.*

*Com que feia una nit freda,
perquè no és posés malalt
a l'home de la plaça
li van posar un davantal.*

*Portant tal peça de roba
l'home estava tan content
que es mirava de reüll
els de ca l'Ajuntament.*

*Però els de la casa gran
posseeixen tal llestesa
que es donen compte del cas,
segons ells de la vilesa.*

*I amb escales i entretocs
la brigada hi van fer anar
i tirant de nou teló
el van tornar a despullar.*

*Considerant animal
i ridícul per demés
que al mig de la plaça hi hagués
una estàtua amb davantal.*

*I segons l'Ajuntament
el qui l'estàtua va tapar
se'l podia ben fixar
d'incultural i d'indecent.*

*Voldria ara clarament
saber amb sinceritat
qui va ser el més indecent:
el qui el va tapar corrent
o el que el deixà despullat.*

*Autor: El Cabo Joan Ballet,
Soldat del XII Cos d'Exèrcit d'Intendència.
XVII-VII-MCMXXXVIII*

Aquesta és una de les anècdotes d'aquells anys d'horror i tragèdia, de bombardeigs i tota mena de desgràcies.

També en un d'aquells anys, un dia quan ja era fosc es va veure un cel molt vermell, com de foc. La gent sortia de casa cap als voltants del poble. No sabien si era foc, algun poble encès, o si bombardejaven... Tothom hi deia la seva, però tots estaven prou espantats. Al final es va saber que allò que feia tanta por era una aurora boreal, fenomen que aquí a Santa Coloma no s'ha vist més.

Postguerra

Amb tot això va arribar el final de la guerra l'any 1939. A les vigílies de la Festa Major, al local de l'Estrella, el germà marista Anton Riba estava donant una conferència sobre l'Àfrica i els seus habitants. Ell hi havia viscut uns cinc anys com a director de l'Acadèmia Politècnica d'Alcazarquivir, al Marroc, i per això d'aquell país se les sabia totes. De cop i volta, va entrar algú cridant: "Es cala foc!". Efectivament, es cremava un cobert de cal Piqué que tenien a la carretera d'Igualada.

A la mateixa hora arribava el meu pare junt amb mossèn Jaume Padró amb el camió matrícula T-3711 en el qual retornaven les relíquies de Santa Coloma des de l'Ajuntament de Tarragona. El dia 20, Festa Major, i amb assistència de tot el poble, es traslladaren en solemne processó des de l'entrada de la vila (lloc on havia estat la capella de santa Coloma a la carretera de Montblanc) fins a la Parròquia. Era rector mossèn Ramon Serra Portella i assistiren a l'acte mossèn Jaume i el germà marista Anton Riba, fills d'aquesta vila, que eren portadors d'altres joies retornades.

Els anys van passant...

I les coses van canviant. El comerç es va anar desenvolupant. Els meus avis paterns tenien una botiga que encara avui existeix i l'avi anava a buscar la fruita i la verdura, junt amb el meu pare, dos cops a la setmana. La meua àvia era una gran botiguera, segons m'han explicat, ja que jo no els vaig arribar a conèixer.

Es van posar moltes granges d'aviram: pollastres, gallines,... Es va fundar l'any 1959 la Cooperativa Comarcal Avícola, que avui s'anomena Coperal i proveeix de pinsos i fertilitzants a Santa Coloma i la comarca. En l'actualitat té més de mil socis.

Als anys seixanta es va formar la tuna, un grup musical de caire diferent als anteriors, amb una quarantena o cinquantena de joves. La idea va ser de mossèn Joan Llort i tenia com a director el Pepito de Biure. Jo era de la tuna i em vaig comprar una bandúrria que em va costar 700 pessetes.

Actuació de la tuna a la plaça Major. Agost de 1966.

Foto: Casajoanes

La tuna assajava al Cafetí del Centre Catòlic, on també ens ensenyaven solfeig. Pagàvem una quota setmanal de cinc pessetes, que després va passar a set, i finalment a deu. La meua cosina i jo érem les encarregades d'anar per les cases a cobrar i de passar comptes.

La tuna va durar uns dos o tres anys, ja que va començar a decaure quan va marxar mossèn Joan Llorç; tot i que la germana Pilar va intentar prosseguir la vida del grup a l'escola. Però ja era diferent, perquè les noies i els nois en aquell temps anàvem a col·legis separats.

També recordo que al teatre del Centre Catòlic, per Nadal, es feien *Els pastorets* de Josep M. Folch i Torres, que ja eren una tradició. Els més grans recorden el Josep Garriga fent de *Rovelló*, el Pau Rossell de *Lluquet* i el Francesc Albareda de *Satanàs*. Del meu record: l'Ignasi Valls de *Lluquet*, el Marià Canals de *Rovelló* i el Magí Riba de *Satanàs*. Durant l'any es feien altres obres: sarsueles, comedietes... També es ballaven sardanes. I és d'aquí d'on va venir l'afició i l'aprenentatge de la nostra dansa. En aquell temps ja hi havia la dita: "Si vols aprendre a ballar (sardanes) al Catòlic has d'anar".

Al llarg d'aquests últims anys, s'han instal·lat a Santa Coloma diverses empreses de formigó, com Hormipresa i Trumes entre d'altres.

També han anat creixent un seguit d'entitats i el ventall cada vegada és més ampli. L'Orfeó, que l'any 1984 va celebrar el cinquantenari amb la Cobla Sant Jordi i van interpretar el mateix programa del concert inaugural de l'any 1934.

S'estan construint moltes cases noves, el poble va creixent, que és el que tots volem. La gent se'n va però torna, ja que les seves arrels són d'aquí. Tots els forasters que vénen són ben rebuts i també ajuden a fer créixer el poble. Espero que les pròximes generacions segueixin millorant la nostra vila.